

Kísérlet a teremtő gondolkodás fölszabadítására

Bevezető szavak az olvasókhöz és a leendő munkatársakhoz

Az elmúlt 80 év után végre (s egyúttal az utolsó) lehetősége kínálkozik a délvidéki magyarságnak, hogy saját maga döntsön a sorsáról, pontosabban arról: valóban életben akar-e maradni. Mert anyagilag és erkölcsileg oly nagy mértékben nyomorodtunk meg az elmúlt évtizedekben (s a tehetetlenségünket egyértelműbben mérő utóbbiban), hogy féltő: ma, amikor végre emberhez méltó létfeltételeket teremthetnénk magunknak, rossz beidegződéseink akadályoznak meg bennünket önmentő cselekvésünkben.

Médiaink általában (jellemző vajdasági magyar) pragmatizmussal követik a politikai és kulturális eseményeket. Ezek viszont igen gyakran (tudatosan vagy öntudatlanul) manipuláltak. A politikusok, művelődésszervezők ugyanis általában hajlamosak arra, hogy túlzottan alkalmazkodjanak a körülmények formálta emberek tipikus lélekállapotához, már többé-kevésbé elkorcsosodott igényeihez – olykor lepezett anyagi érdeküknek (részben érthető piacgazdasági szempontjaiknak) megfelelően. A gondolkodó, előre látni igyekvő emberek, különösen nálunk, népszerűtlenek. A hatalmi szóra hallgatás kommunista diktatúrákban kialakult gyakorlata napjainkban is változatlanul szedi áldozatait.

Akik ezt tudják s egyedül a lelkiismeretük parancsára hallgatnak, azoknak beszélniük kell. Bűn nem biztosítani megjelenési lehetőséget, sajtóorgánumot a számukra. Ezért mindannyiunk érdekében fogunk mi most össze: a millenniumi évzáró ünnepség alkalmával.

Radikálisan művelődési szellemű folyóiratunkat az Aracs Társadalmi Szervezet alapítja azzal a céllal, hogy az eddigieknél hathatósabban szolgálhassuk a délvidéki magyarság fönmaradását s ennek érdekében a kultúráját – egy őszinte, ám csupán így megvalósítható európai „testvériség-egység” érdekében.

Jómagam 2001. április 7-én, a megalakulásunk napján a Délvidéki Tribün nevet ajánlottam. Végül Tari István javaslatát fogadtuk el. Nem azért, mert költőknek van egy Aracs című kis remekműve, vagy mert az alapító társulat ragaszkodott volna a neve kölcsönadásához, hanem amiatt, minthogy e földrajzi név által

eredetileg jelölt pusztatemplom a magyarság ezeréves ittlétének, sőt kultúrája alapjellegzetességének is a szimbóluma. E művelődési emlék önmagában is kötelez bennünket egy keresztyén (keresztyén) szellemű közérdekű folyóirat megindítására. A lapot egyelőre – Utasi Jenő atya és a Katolikus Egyház jóvoltából – a tóthfalusi Logos Nyomda és Könyvkiadó adja ki, kezdetben évente négyszer és mindaddig, míg alapítványi segítséggel nem önállósodhatunk. Ám témáink és céljaink akkor is világi jellegűek (az egyházon mint intézményen kívüliek), ha nagy hangsúlyt fektetünk az iskolai oktatás és a vallás összefüggő kérdéseinek megválaszolására.

A szerkesztőbizottság elképzelése szerint az Aracs a „délvidéki magyarság közéleti folyóirata”-ként fogja tenni a dolgát. Jóllehet minden jövőnk mögött valamilyen tényfedezetnek kell állnia, nem elsősorban múltkutató, adatföltáró tudományos munkák közlésére (ezeknek többnyire megvannak a fórumaik), hanem a magyarság sorskérdéseivel kapcsolatos konstruktív értelmiségi állásfoglalásokra, javaslatokra, föltárásokra, értékelésekre, ismertetésekre számítunk. A jelzett szellemben született szépirodalmi művek közlésétől sem zárkózunk el, noha a felelős értelmiségiek cselekvésre ösztönzését elsősorban az értekező próza kommunikatívabb formái (a publicisztika, az esszé, a kritika, a vitacikk, a glossza stb.) szolgálhatnák hatékonyan.

A többi között égetően fontos pl. a televízió és a rádió műsorainak, valamint a folyóiratok, a lapok, és a művelődési intézmények munkájának az elmélyült elemzése; a mellébeszél(tet)és technikáinak tudatosítása; ünnepeink, szokásaink megbecsülése; a túlhangsúlyozott nemzeti külsőségek, a csinnadrattákkal helyettesített cselekvés lényegi magyarságellenességének jelzése; az anyaországgal való kapcsolatok bővítési programjainak tanulmányozása; azoknak az okoknak a kutatása, amelyek miatt Magyarországon – Horthyék tolokodásának ellentétes végleteként – sokszor teljesen magunkra hagynak bennünket vitáink eldöntésében, menthetetleneknek tudván bennünket; az

európaiság égető szükségességének és nagyvárosi hóbortjának egybevetése – az emberi viszonyok humanizálása szempontjából; a kultúra többé-kevésbé fontos vagy fölösleges külsőségeinek és lényegének megkülönböztetése; az uralkodó frázisok és a mögöttük rejtőző „majd holnap” patópáli – balkáni mentalitás kipellengetése; az emberi jogok és az anyanyelv közéleti elválaszthatatlanságának folyamatos hangsúlyozása; a kórossá fajult szolgálékiségünk megnyilvánulásainak diagnosztizálása; a tankönyvek szakszerű vizsgálata; a magyar iskolák megteremtésének puhatolása s az oktatás korszerűsítésének előmozdítása; a diákok anyagi és pszichoszociológiai kérdéseinek taglalása; a könyvkiadás kritikája; a cselekvésprogramunk szempontjából tanulságos könyvismertető közlése; a korlátlan könyvbehozatal sürgetése; a kultúra funkcionálissá tételének szellemében a színházpolitika művelődési stratégiába való illesztése; a falu- és városkutatás folytatása; a politikusok tevékenységének mérlegelése; az autonóm ember példájának demonstrálása; az erkölcs gyakorlatának szembesítése annak elméletével; az erkölcsi érdekek emberi létérdekként való fölfogása az erkölcsöszködés kicsinyességével szemben stb.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy pártalapítási szándék lappang kezdeményezésünk mögött. Még kevésbé akarunk valamelyik meglévő párt eszközévé válni. Útmutató szerepünk a magyar (és egyetemes) szellemű közvélemény megteremtésében, a magyarságmentő programok előkészítésében s a politikusok figyelmének a nemzeti-kulturális feladatokra való fölhívásában csúcsozhatna.

Lehetőséget adunk a nyilvánosság előtti konstruktív párbeszédre. Eleve megbélyegzett emberek nem léteznek előttünk: személyeskedésnek, előítéletek szerinti véleményezésnek nem lehet helye a folyóiratunkban. Ám az eddigi föltétlen tekintélytisztelet elvét is elvetjük, miközben annál inkább ragaszkodunk a nyilvánvaló érdek megbecsüléséhez. Műveket és munkákat, intézményeket és egyéni vállalkozásokat, fölgyorsult folyamatokat és megmerevedett állapotokat igyekszünk majd fölmérni, értékeket és hibákat tudatosítva, a megoldásokat vagy nyugtázva, vagy azok helyett jobb lehetőségeket kínálva. Arra is számítva, hogy esetleg a cikkünkre érkező válasz fogja tartalmazni a helyesebb útmutatást. Mindenekelőtt a körünkre égő problémákkal szeretnénk foglalkozni, de azért (művelődési-társadalmi) életünknek minden jótékonyan befolyásolható mozzanata érdekel bennünket, hiszen a magyarságnak, ha valóban fenn akar maradni, a saját fejé-

vel gondolkodva sok mindent neki magának kell csinálnia, amit eddig – iszonyú áron – helyette mások végeztek el.

A Szabadkán összeállított szerkesztőbizottságunk a következő tagokból áll: Bata János, Cirkl Zsuzsanna, Gubás Jenő, Gyurkovics Hunor (képzőművészeti szerkesztő), Marcsók Vilma, Tari István, Tomán László, Utsi Jenő (főszerkesztő) és Vajda Gábor (felelős szerkesztő). Azért ilyen sokból, hogy már ezáltal is növeljük a munkatársakkal és az olvasókkal való kapcsolattartás lehetőségét, vagyis, hogy „lefedhessük” a Délvidék szerbiai részét.

Szerintünk nincs olyan, akár évtizedeken át rossz úton járó értelmiségi a Vajdaságban, akinek a magyarság és emberség szellemében fogant (változtató szándékú, átértékelő szellemű) javaslatára vagy hozzászólására ne lenne szükségünk. A történelmi idővel felelősségteljesen szembesülő, az országos társadalompatológián átlátó szerb (és más ajkú) intellektüelek mi létünkkel összefüggő megnyilatkozásainak külön örülnénk. (Viszont a kulcsszerű közlésnek, az eddigi tipikus gyakorlatnak még a gondolata is távol áll tőlünk.) Ahogyan a velünk azonosulni tudó magyarországi vagy a miénkhez hasonló kisebbségi sorsban élő (főleg erdélyi és felvidéki vagy kárpátaljai) írástudó műveire is szükségünk van. A mi délvidéki íróinktól viszont inkább olyan szövegeket kérünk, amelyeket másutt nem, vagy csak nehezen közölnének.

Nincs szándékunkban külön rovatokat nyitni, mert azok magukban rejtenék a bürokratikus elgépiesedés veszélyét. Főleg ilyen atavisztikus módon: „Kellene még a kritikai rovatba legalább egy írás...”

Rengeteg olyan eddig föltáratlan, számunkra létfontosságú vonatkozása van életünknek, amelyet végre a nyilvánosság előtt – gátlások és félelmek nélkül – megbeszélhetünk. Használjuk ki az alkalmat és szóljunk hozzá a sorsunkhoz! Járuljunk hozzá a megformálásához!

